

## **RÄTTSHJÄLP OCH FÖRSVARARE**

### **B 14.1 RÄTTSHJÄLPSLAG (5.4.2002/257, senast ändr. 19.12.2008/927)**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

#### **1 KAP**

#### **Rättshjälpens innehåll**

##### **1 § De allmänna förutsättningarna för rättshjälp och rättshjälpens innehåll**

Den som behöver sakkunnig hjälp i en rättslig angelägenhet och som på grund av sin ekonomiska ställning inte själv kan betala utgifterna för att sköta saken beviljas rättshjälp med statlig finansiering.

Rättshjälp omfattar juridisk rådgivning och behövliga åtgärder samt biträdande i domstol och hos andra myndigheter och befrielse från vissa kostnader i samband med behandlingen av ett ärende, så som bestäms i denna lag.

##### **2 § Vem som har rätt till rättshjälp**

Rättshjälp beviljas personer med hemkommun i Finland samt personer som har hemvist eller är bosatta i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. (19.11.2004/972)

Rättshjälp beviljas dessutom oberoende av de förutsättningar som bestäms i 1 mom., om personens sak behandlas i en finsk domstol eller om det finns särskilda skäl att bevilja rättshjälp. Oberoende av de förutsättningar som bestäms i 1 mom. lämnas sådan juridisk rådgivning som hör till rättshjälp under de förutsättningar som bestäms i konventionen om internationell rättshjälp (FördrS 47/1988).

Bolag och sammanslutningar beviljas inte rättshjälp. I ett ärende som gäller en näringsidkares näringsverksamhet och som inte är ett domstolsärende beviljas rättshjälp endast om det finns särskilda skäl till det med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, näringsidkarens ekonomiska och personliga situation och omständigheterna som en helhet.

##### **3 § (19.12.2008/927) De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp**

Rättshjälp ges på ansökan kostnadsfritt eller mot en självriskandel på grundval av sökandens ekonomiska ställning. Sökandens ekonomiska ställning bedöms

på basis av de tillgångar som sökanden månatligen har att förfoga över (*disponibla medel*) och förmögenheten. De disponibla medlen räknas ut på basis av månatliga inkomster, nödvändiga utgifter och underhållsskyldighet för sökanden och maken eller den som lever med sökanden under äktenskapsliknande förhållanden eller i ett registrerat parförhållande. Om sökanden är misstänkt eller svarande i ett brottmål eller om makarna är varandras motparter eller på grund av varaktig söndring bor åtskiljs, bestäms rättshjälpen enbart på basis av sökandens ekonomiska ställning.

Rättshjälp beviljas den vars disponibla medel och förmögenhet inte överstiger ett belopp som närmare fastställs genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet bestäms närmare om de inkomster och utgifter som ska beaktas samt om hur underhållsskyldighet inverkar på beräkandet av de disponibla medlen, om beaktande av förmögenheten samt om de grunder som iaktas när självriskandelen för rättshjälpstagaren fastställs.

En sökande beviljas rättshjälp trots de gränsvärden som gäller för disponibla medel, om sökanden visar att han eller hon inte kan svara för kostnaderna för behandlingen av ärendet på grund av att levnadskostnaderna är högre än i Finland i den medlemsstat inom Europeiska unionen eller i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där den sökande är bosatt eller har hemvist.

3 § har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

### **3 § De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp**

Rättshjälp ges på ansökan kostnadsfritt eller mot en självriskandel på grundval av sökandens ekonomiska ställning. Sökandens ekonomiska ställning bedöms genom att en kalkyl görs över de tillgångar som sökanden månatligen har att förfoga över (*disponibla medel*). Kalkylen utarbetas på basis av månatliga inkomster, nödvändiga utgifter, förmögenhet och underhållsskyldighet för sökanden och maken eller den som lever med sökanden under äktenskapsliknande förhållanden.

Rättshjälp beviljas den vars disponibla medel inte överstiger ett belopp som närmare fastställs genom förordning av statsrådet. Genom statsrådets förordning bestäms närmare om de inkomster och utgifter som skall beaktas, om hur förmögenhet och underhållsskyldighet inverkar på beräkandet av de disponibla medlen samt om de grunder som iaktas när självriskandelen för rättshjälpstagaren fastställs. För juridisk rådgivning i liten skala tas ingen självriskandel ut.

En sökande beviljas rättshjälp utan hinder av de gränsvärden som gäller för disponibla medel, om sökanden visar att han eller hon inte kan svara för kostnaderna för behandlingen av ärendet på grund av att levnadskostnaderna är högre än i Finland i den medlemsstat inom Europeiska unionen eller i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där den sökande har hemvist eller är bosatt. (19.11.2004/972)

Rättshjälp beviljas inte om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som omfattar det som saken gäller. I ett ärende som behandlas i domstol kan rättshjälp dock beviljas till den del kostnaderna överstiger det maximibelopp för ersättningen som i försäkringsavtalet fastställts som övre gräns för försäkringsbolagets ersättningsskyldighet, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. I rättshjälpsbeslutet skall fastställas ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Om sökanden på basis av sin ekonomiska ställning har rätt till kostnadsfri rättshjälp, kan rättshjälp dock även beviljas för att täcka försäkringens självriskandel.

### **3 a § (19.12.2008/927) Juridisk rådgivning i liten skala**

Sökandens ekonomiska ställning behöver inte redas ut när sökanden ges juridisk rådgivning i liten skala per telefon eller med hjälp av något annat medel för elektronisk distanskommunikation. För ekonomisk rådgivning i liten skala tas någon självriskandel inte ut.

3 a § har tillfogats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009.

### **3 b § (19.12.2008/927) Inverkan av en rättsskyddsförsäkring på rättshjälpen**

Rättshjälp beviljas inte, om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som omfattar det som saken gäller. I ett ärende som behandlas i domstol kan domstolen dock bevilja rättshjälp till den del kostnaderna överstiger det maximibelopp för ersättningen som i försäkringsavtalet har fastställts som övre gräns för försäkringsbolagets ersättningsskyldighet. En förutsättning för detta är att sökanden lägger fram rättshjälpsbyråns utredning om sina ekonomiska förhållanden och en utredning om de nödvändiga åtgärder som behandlingen av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att bevilja rättshjälp med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts. Om sökanden på basis av sin ekonomiska ställning har rätt till kostnadsfri rättshjälp, kan rättshjälp även beviljas för att täcka försäkringens självriskandel.

3 b § har tillfogats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009.

### **4 § Förmåner som ingår i rättshjälp**

Beviljandet av rättshjälp befriar mottagaren av förmånen från skyldigheten att betala

1) arvode och ersättning till ett biträde som förordnats eller godkänts med stöd av denna lag, helt eller delvis, enligt vad som anges i rättshjälpsbeslutet,

2) arvode och ersättning för sådan hjälp med tolkning och översättning som mottagaren av förmånen har behövt vid behandlingen av saken, samt

3) handlägningsavgift, expeditionslösen och ersättning för särskilda kostnader hos den myndighet som behandlar huvudsaken; inte heller andra myndigheter tar ut motsvarande avgifter för åtgärder och expeditioner som behövs för att sköta saken.

Ersättningarna till ett vittne som har åberopats av en part som beviljats rättshjälp betalas av statens medel. Andra kostnader för bevisning som har lagts fram i domstolen genom rättshjälpstagarens försorg ersätts av statens medel, om bevisningen har varit nödvändig för utredande av saken.

Om någon annan rättshjälpstagare som har del i saken än en svarande i brottmål har ålagts att för utredande av saken personligen infinna sig vid domstolen, ersätts kostnaderna för detta av statens medel.

Beviljandet av rättshjälp befriar dessutom mottagaren av förmånen från skyldigheten att till staten betala utskökningsavgifter som föranleds av verkställigheten av en dom eller ett beslut och kostnader som skall tas ut i förskott. Alla nödvändiga verkställighetskostnader betalas av statens medel, om de inte kan drivas in hos motparten. (19.11.2004/972)

Beviljandet av rättshjälp i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet medför så som anges i 4 mom. befrielse från utskökningsavgifter och kostnader, om domen verkställs i Finland. (19.11.2004/972)

## **5 § Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp**

I enskilda fall omfattar rättshjälpen de åtgärder av rättsbiträdet som krävs med hänsyn till fallets art och betydelse, värdet på föremålet för tvisten och omständigheterna som en helhet. Rättshjälpen kan begränsas till särskilt angivna åtgärder. Ett förordnande av detta slag kan senare utvidgas om det finns orsak till det.

Rättshjälpen omfattar biträdet åtgärder för en tid av högst 80 timmar. Den domstol som behandlar saken kan dock besluta att rättshjälpen ska fortsätta. En förutsättning för detta är att rättshjälpstagaren lägger fram en utredning om de nödvändiga åtgärder som behandlingen av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att fortsätta rättshjälpen med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts. (19.12.2008/927)

2 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

Rättshjälpen omfattar biträdets åtgärder för en tid av högst etthundra timmar. Den domstol som behandlar saken kan dock besluta att rättshjälpen skall fortsätta, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd samt ärendets art och omfattning. Domstolen skall då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet.

Bestämmelser om rättshjälp i ett ärende som behandlas utomlands ingår i 23 §.

## **6 § Rättshjälpens innehåll i vissa fall**

En sökande som inte anses behöva ett rättsbiträde men som på basis av sin ekonomiska ställning skulle vara berättigad till rättshjälp utan självriskandel, kan som rättshjälp beviljas de förmåner som nämns i 4 § 1 mom. 2 och 3 punkten samt 2–4 mom.

Rättshjälpen omfattar inte biträdande

1) i ansökningsärenden som behandlas i allmän domstol, om det inte finns särskilt vägande skäl till det,

2) i enkla brottmål, där enligt allmän straffpraxis strängare straff än böter inte är att vänta eller där den åtalades rättsskydd med hänsyn till det straff som i övrigt kan väntas och utredningen i målet inte kräver att ett biträde anlitas,

3) i ärenden som gäller beskattning eller offentlig avgift, om det inte finns särskilt vägande skäl till det, och inte heller

4) i ärenden där rätten att framställa rättelseyrkande eller besvärsrätten grundar sig på medlemskap i en kommun eller något annat offentligt samfund.

I de ärenden som avses i 2 mom. kan ett offentligt rättsbiträde dock vid behov ge juridiska råd och upprätta behövliga handlingar.

## **7 § Begränsningar i rättshjälpen**

Rättshjälp beviljas inte, om

1) saken är av ringa betydelse för sökanden,

2) det skulle vara uppenbart oändamålsenligt i jämförelse med den nytta sökanden får,

3) drivande av saken skulle vara rättsmissbruk, eller

4) saken grundar sig på överlåten rätt och det finns anledning att anta att överlåtelsen har skett i syfte att komma i åtnjutande av rättshjälp.

## **8 § Biträde**

Rättshjälpen lämnas av ett offentligt rättsbiträde. I domstolsärenden kan till biträde dock också förordnas ett privat biträde som har gett sitt samtycke till uppdraget. Ett privat biträde kan dessutom förordnas i de situationer som avses i 10 § lagen om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002).

Till privat biträde skall förordnas en advokat eller någon annan som enligt 15 kap. 2 § 1 mom. rättegångsbalken är behörig att sköta uppdraget. Till biträde för den som är misstänkt i ett brottmål skall förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat eller, av särskilda skäl, någon annan som har avlagt juris kandidatexamen, om den misstänkte är anhållen eller häktad, om personen är misstänkt för eller för honom eller henne yrkas straff för ett brott för vilket inte har föreskrivits lindrigare straff än fängelse i fyra månader eller för försök till eller delaktighet i ett sådant brott, eller om den misstänkte inte har fyllt 18 år.

Om den som beviljats rättshjälp själv till sitt biträde har föreslagit en person som uppfyller behörighetsvillkoren skall denne förordnas, om inte särskilda skäl kräver något annat.

Ett biträde skall i sitt uppdrag iaktta god advokatsed.

## **9 Byte av biträde**

Ett biträde får i ett ärende som behandlas i domstol inte utan domstolens tillstånd sätta någon annan i sitt ställe. För att godkännas som biträde skall ställföreträdaren uppfylla behörighetsvillkoren för biträde.

Domstolen kan i ett ärende som den behandlar och rättshjälpsbyrån i andra ärenden än sådana som behandlas i domstol på motiverad begäran av rättshjälpsstagaren eller biträdet eller av grundad anledning på eget initiativ återkalla förordnandet för biträdet och förordna ett nytt biträde.

## **2 KAP**

### **Rättshjälpsbeslut**

#### **10 § Ansökan om rättshjälp**

Rättshjälp söks hos rättshjälpsbyrån. Sökanden ska lägga fram en utredning om sina ekonomiska förhållanden och om den sak i vilken rättshjälp söks. Rättshjälpsbyrån kan godkänna också en ansökan som sökandens biträde gör för sökandens räkning. Genom förordning av justitieministeriet bestäms närmare om den utredning om de ekonomiska förhållandena och om saken som ska läggas fram. (19.12.2008/927)

1 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

Rättshjälp söks hos rättshjälpsbyrån. Rättshjälp kan sökas under varje fas av behandlingen av ett ärende till dess att ett ärende som behandlas i domstol har vunnit laga kraft eller behandlingen av ett annat ärende har avslutats. Ansökan kan göras muntligen eller skriftligen. Sökanden skall lägga fram en utredning om sina ekonomiska förhållanden och om den sak i vilken rättshjälp söks. Genom förordning av justitieministeriet bestäms närmare om den utredning som skall läggas fram om de ekonomiska förhållandena och om saken.

Statliga och kommunala myndigheter, Folkpensionsanstalten, Pensionskyddscentralen, pensionsstiftelser och andra pensionsanstalter samt försäkringsanstalter är skyldiga att på begäran av rättshjälpsbyrån utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna denna sådana uppgifter som de förfogar över och som är nödvändiga för rättshjälpsbyrån på grund av dess lagstadgade uppgifter att utreda om en sökande på basis av sin ekonomiska ställning är berättigad till rättshjälp och om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som täcker saken. Denna skyldighet gäller också penninginstitut, om rättshjälpsbyrån inte får tillräckliga uppgifter av dem som nämns ovan och om det finns grundad anledning att misstänka att de uppgifter som sökanden har lämnat är otillräckliga eller otillförlitliga. Begäran skall framställas skriftligen hos penninginstitutet, och sökanden skall på förhand underrättas om det.

Rättshjälpsbyrån kan under de förutsättningar som nämns i 2 mom. av skattemyndigheterna och Folkpensionsanstalten med hjälp av teknisk anslutning få sekretessbelagda personuppgifter ur dessas personregister för kontroll av de uppgifter som sökanden lämnat om sin ekonomiska ställning. Rättshjälpsbyrån skall på förhand underrätta sökanden om denna möjlighet.

## **11 § Beviljande av rättshjälp**

Rättshjälpsbyrån beslutar om beviljandet av rättshjälp, om inte något annat föreskrivs i denna eller någon annan lag. Om ett offentligt rättsbiträde är jävigt i huvudsaken, ska den som ansöker om rättshjälp anvisas att lämna in sin ansökan till en annan rättshjälpsbyrå. På sökandens begäran kan beslutet dock fattas vid rättshjälpsbyrån i fråga, om inte omständigheterna kräver att ärendet överförs. Det offentliga rättsbiträde som biträder motparten får dock inte avgöra ansökan om rättshjälp. Beslutet får sändas under den kontaktadress som sökanden har uppgett. Om inte något annat visas, anses sökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen från det beslutet postades. (19.12.2008/927)

1 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

Rättshjälpsbyrån beslutar om beviljandet av rättshjälp, om inte något annat föreskrivs i någon annan lag. Om ett offentligt rättsbiträde är jävigt i huvudsaken, skall den som ansöker om rättshjälp anvisas att lämna in sin ansökan till en annan rättshjälpsbyrå. På sökandens begäran kan beslutet dock fattas vid rättshjälpsbyrån i fråga, om inte omständigheterna kräver att ärendet

överförs. Det offentliga rättsbiträde som biträder motparten får dock inte avgöra ansökan om rättshjälp. Beslutet kan sändas till sökanden per post. Om inte något annat visas, anses sökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen från det beslutet postades under den adress sökanden uppgett.

Om rättshjälp inte har beviljats i enlighet med ansökan, kan sökanden så som bestäms i 24 § föra frågan om beviljande av rättshjälp till domstol för avgörande.

## **12 § Rättshjälpsavgift**

När rättshjälpsbyrån beviljar rättshjälp eller tillställer domstolen en sådan begäran som avses i 11 § 2 mom. för avgörande, tar den ut en rättshjälpsavgift hos sökanden. Om storleken på rättshjälpsavgiften bestäms genom förordning av statsrådet.

För rättshjälp i form av juridisk rådgivning i liten skala tas inte ut någon avgift. Bestämmelser om befrielse från avgiften på grundvalen av ekonomisk ställning kan meddelas genom förordning av statsrådet.

## **13 § När rättshjälpen börjar och dess varaktighet**

Rättshjälp kan beviljas från och med ansökningsdagen eller, när det finns förutsättningar för det, också retroaktivt så att den gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i saken. Om ansökan har gjorts först efter det att ärendet har avgjorts vid domstolen, gäller rättshjälpen dock inte åtgärder som har föregått avgörandet. Rättshjälpen gäller från beviljandet i alla rättsinstanser där ärendet behandlas. (19.12.2008/927)

1 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

Rättshjälp kan beviljas från och med ansökningsdagen eller, när det finns förutsättningar för det, också retroaktivt så att den gäller nödvändiga åtgärder som redan har vidtagits i saken. Rättshjälpen gäller i alla rättsinstanser där ärendet behandlas.

2 mom. har upphävts genom L 19.12.2008/927, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder: (19.12.2008/927)

I ett ärende som behandlas i en fullföljdsdomstol kan rättshjälp inte beviljas retroaktivt så att den gäller åtgärder som vidtagits före ändringsökandet, om inte sökanden gör sannolikt att han eller hon haft giltig orsak att inte ansöka om rättshjälp tidigare.

Rättshjälp som har beviljats i ett ärende som behandlas i en förvaltningsdomstol omfattar inte åtgärder som har vidtagits i ett tidigare förvaltningsförfarande eller av en rättsskipningsmyndighet som avses i 1 § 2 mom. förvaltningsprocesslagen (586/1996), och rättshjälp som har beviljats i försäkringsdomstolen omfattar inte åtgärder som har vidtagits under den

tidigare behandlingen. Om domstolen återförvisar ärendet till förvaltningsmyndigheten eller till den ovan avsedda rättsskipningsmyndigheten, gäller förordnandet för ett privat biträde också i denna myndighet, om den återförvisande domstolen så beslutar.

När en domstol med stöd av 4 kap. 8 eller 9 § lagen om rättegång i brottmål (689/1997) överför ett brottmål till en annan domstol eller när en högre domstol med stöd av 10 § i samma kapitel överför ett brottmål som har förts till den för prövning till en sådan lägre domstol som inte tidigare har behandlat det, förblir förordnandet för rättegångsbiträdet i målet i kraft, om inte den överförande domstolen beslutar något annat.

#### **14 § Rättshjälpsbeslutets innehåll**

Ett rättshjälpsbeslut ges skriftligen. Av beslutet skall framgå

- 1) den sak för vilken rättshjälp beviljas,
- 2) sökandens ekonomiska ställning,
- 3) det datum från och med vilket rättshjälp beviljas,
- 4) vilka förmåner rättshjälpen omfattar,
- 5) rättshjälpstagarens eventuella självriskandel, och
- 6) biträdets namn.

#### **15 § Förändringar i de ekonomiska förhållandena**

Rättshjälpstagaren skall under den tid uppdraget varar underrätta rättshjälpsbyrån om förändringar i sina ekonomiska förhållanden. Biträdet skall påminna sin huvudman om denna skyldighet när förändringar sker i dennes ekonomiska förhållanden.

#### **16 § Ändring av rättshjälpsbeslutet och rättshjälpens upphörande**

Om förutsättningar för beviljande av rättshjälp inte har funnits eller om de har ändrats eller inte längre finns, kan rättshjälpsbyrån ändra rättshjälpsbeslutet eller besluta att rättshjälpen skall upphöra. Sökanden kan på det sätt som nämns i 24 § föra frågan om ändring av rättshjälpsbeslutet eller rättshjälpens upphörande till den där avsedda domstolen för avgörande.

Den domstol som behandlar huvudsaken kan alltid under de förutsättningar som nämns i 1 mom. i ett ärende som den behandlar ändra rättshjälpsbeslutet eller besluta att rättshjälpen skall upphöra.

När rättshjälpstagarens självriskandel ändras skall det bestämmas om det nya beslutet skall tillämpas retroaktivt. När det beslutas att rättshjälpen upphör

skall det bestämmas om rättshjälpsstagaren skall ersätta staten för erhållen rättshjälp och fastställs ersättningens belopp.

Ett offentligt rättsbiträde kan slutföra ett påbörjat uppdrag även om rättshjälpsstagaren till följd av förändringar i sin ekonomiska ställning eller i själva ärendet inte längre är berättigad till rättshjälp. Till denna del tas full ersättning ut för rättshjälpsbyråns tjänster.

### **3 KAP**

#### **Ersättningar**

##### **17 § Arvode och kostnadsersättning till ett privat biträde**

För ett privat biträde fastställs ett skäligt arvode för de nödvändiga åtgärderna enligt tidsåtgång och för tidsspillan med anledning av nödvändiga resor samt ersättning för kostnader. Arvodet och kostnadsersättningen betalas av statens medel minskade med självriskandelen enligt 20 §. För att arvodet ska kunna bestämmas ska biträdet lägga fram en detaljerad utredning om de åtgärder han eller hon har vidtagit i saken och om sina kostnader, om det inte är onödigt att lägga fram en sådan utredning. Om avsikten är att utredningen ska behandlas vid muntlig förhandling i domstolen, ska biträdet i god tid och senast vardagen före rättegångsdagen till domstolen och vid behov till motparten ge en utredning över sina åtgärder och kostnader dittills. I brottmål ska allmänna åklagaren yttra sig om yrkandet på arvode och ersättning, om det med hänsyn till yrkandets belopp eller annars finns orsak till detta. Om en person som inte allmänt sköter advokatuppdrag vid domstolen i fråga har förordnats till biträde, ersätts tilläggskostnaderna för resor och tidsspillan endast om det är motiverat att ett sådant biträde anlitas. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om de åtgärder för vilka arvode betalas, storleken av timarvodet, minimiarvodet för ett enskilt ärende, de kostnader som ersätts samt de skäl i anslutning till ärendet och biträdet enligt vilka arvodet kan höjas eller sänkas. Genom förordning av statsrådet kan det också föreskrivas om på vilket sätt utredningen om arvodesersättnings- och kostnadsersättningsyrkanden ska presenteras för domstolen samt om när någon utredning om åtgärder inte behöver ges. (19.12.2008/927)

1 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

För ett privat biträde fastställs ett skäligt arvode för de nödvändiga åtgärderna och tidsspillan samt ersättning för kostnader. Arvodet och kostnadsersättningen betalas av statens medel minskade med självriskandelen enligt 20 §. För att arvodet skall kunna bestämmas skall biträdet lägga fram rättshjälpsbeslutet och en detaljerad utredning om de åtgärder han eller hon har vidtagit i saken och om sina kostnader. I brottmål skall allmänna åklagaren yttra sig om yrkandet på arvode och ersättning, om det med hänsyn till yrkandets belopp eller annars finns orsak till detta. Om en person som inte allmänt sköter advokatuppdrag vid domstolen i fråga har förordnats till

biträde, ersätts tilläggskostnaderna för resor samt tidsspillan endast om det är motiverat att ett sådant biträde anlitas. Närmare bestämmelser om grunderna för biträdenas arvoden och ersättningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

Till den del rättshjälp lämnas med stöd av denna lag får biträdet inte hos rättshjälpstagaren ta ut andra arvoden eller ersättningar i saken än självriskandelen. Annat avtal är ogiltigt.

Om ett biträde tillfälligt har fått sätta någon annan i sitt ställe, kan det bestämmas att arvodet och ersättningen för de uppdrag som ställföreträdaren har utfört skall utbetalas till honom eller henne separat.

Fullföljdsdomstolen kan besluta att bitrådets arvode och kostnader inte ersätts av statens medel, om ändringsansökan klart saknar grund.

### **18 § Bestämmande av arvoden och ersättningar**

I ett ärende som behandlas i domstol bestämmer den domstol som behandlar huvudsaken det arvode och den ersättning som av statens medel ska betalas till ett privat biträde, ett vittne och, om rättshjälpstagaren inte annars enligt lag har rätt till kostnadsfri tolkhjälp, en tolk samt de ersättningar som ska betalas till rättshjälpstagaren. (19.12.2008/927)

1 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

I ett ärende som behandlas i domstol bestämmer den domstol som behandlar huvudsaken det arvode och den ersättning som av statens medel skall betalas till ett privat biträde, ett vittne och en tolk samt de ersättningar som skall betalas till rättshjälpstagaren.

Arvodet och ersättningen till ett biträde bestäms av domstolen när bitrådets uppdrag vid domstolen upphör. Beslutet om arvodet och ersättningen ges separat från avgörandet i huvudsaken, men i samband med eller samma dag som avgörandet. Tingsrätten, förvaltningsdomstolen och försäkringsdomstolen är behöriga också i en sammansättning med en lagfaren domare när de beslutar om arvode och ersättning. (19.12.2008/927)

2 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

Arvodet och ersättningen till ett biträde bestäms av domstolen när bitrådets uppdrag vid domstolen upphör. Om rättshjälpen först när behandlingen av huvudsaken i en lägre rättsinstans har upphört beviljas så att den gäller åtgärder som har vidtagits i denna instans, bestämmer fullföljdsdomstolen bitrådets arvode och ersättning också för de åtgärder som vidtagits i den lägre rättsinstansen. Om ändringssökandet inte slutförs, bestäms arvodet och kostnadsersättningen dock av den domstol som sist har behandlat saken. Om uppdraget fortgår en längre tid, kan arvodet och ersättningen bestämmas

halvårsvis eller av särskilda skäl också för en kortare tid. Av särskilda skäl kan det förordnas att förskott skall betalas till biträdet för avsevärda kostnader som han eller hon har haft i uppdraget.

Om rättshjälp har sökts innan ärendet är avgjort vid domstol men rättshjälpsbyrån beslutar bevilja rättshjälp först efter detta och ändring har sökts i huvudsaken eller om fullföljdsdomstolen godkänner besvär som anförts över begäran om avgörande och huvudsaken inte längre är anhängig i en lägre instans, bestämmer fullföljdsdomstolen biträdets arvode och ersättning också för de åtgärder som vidtagits i den lägre rättsinstansen. I annat fall bestäms arvodet och kostnadsersättningen av den domstol som senast har behandlat saken. Om uppdraget fortgår en längre tid, kan arvodet och ersättningen bestämmas halvårsvis eller av särskilda skäl också för en kortare tid. Av särskilda skäl kan det förordnas att förskott ska betalas till biträdet för avsevärda kostnader som han eller hon har haft i uppdraget. (19.12.2008/927)

3 mom. har tillfogats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009.

I fråga om bestämmande av ersättningar till ett vittne och en rättshjälpstagare samt utbetalning av dessa ersättningar och övriga bevisningskostnader samt i fråga om sökande av ändring i ett avgörande som gäller ersättningsbeloppet gäller vad som föreskrivs om ersättningar av statens medel till ett vittne som har hörts i domstol.

Allmänna åklagaren kan i mål där han eller hon har varit åklagare överklaga avgöranden som gäller beloppet av arvodet och ersättningen till ett biträde.

Rättshjälpsbyrån bestämmer arvodet och ersättningen till ett biträde och till en tolk i ärenden som inte behandlas i domstol.

### **19 § Ersättande av bevisningskostnader i vissa fall**

Om det har varit klart obefogat att höra ett vittne som åberopats av rättshjälpstagaren, kan rättshjälpstagaren åläggas att gottgöra staten för de ersättningar som det har bestämts att av statens medel skall betalas till vittnet.

### **20 § Fastställande av självriskandelen**

Beloppet av självriskandelen beräknas på basis av det arvode och den kostnadsersättning jämte mervärdesskatt som har fastställts för biträdet. Om den självriskandel som bestämdes när rättshjälp beviljades skulle vara klart oskälig med hänsyn till rättshjälpstagarens ekonomiska förhållanden, kan självriskandelen sänkas. Självriskandelen fastställs särskilt för varje ärende. Självriskandelen eller en del av den kan tas ut i förskott.

När ett privat rättsbiträde har lämnat rättshjälp mot partiell ersättning i ett ärende som har behandlats i domstol, ska den domstol som avses i 18 § 2 och 3 mom., efter att ha gett rättshjälpstagaren tillfälle att yttra sig om räkningen är korrekt, ålägga rättshjälpstagaren att till biträdet betala självriskandelen för rättshjälp, samtidigt som domstolen bestämmer det arvode som ska betalas

till biträdet av statens medel. Möjlighet att yttra sig om en räkning är korrekt behöver inte ges, om biträdet meddelar att rättshjälpsstagaren har godkänt räkningen. I övriga fall fastställer rättshjälpsbyrån självriskandelen.  
(19.12.2008/927)

2 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

När ett privat rättsbiträde har lämnat rättshjälp mot partiell ersättning i ett ärende som har behandlats i domstol, skall den domstol som avses i 18 § 2 mom., efter att ha gett rättshjälpsstagaren tillfälle att yttra sig om räkningen är korrekt, ålägga rättshjälpsstagaren att till biträdet betala självriskandelen för rättshjälpen, samtidigt som domstolen bestämmer det arvode som skall betalas till biträdet av statens medel. I övriga fall fastställer rättshjälpsbyrån självriskandelen.

På den självriskandel som enligt domen ska betalas till ett privat rättsbiträde ska på begäran fastställas en i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982) avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter dagen för domen.  
(19.12.2008/927)

3 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

På den självriskandel som enligt domen skall betalas till ett privat rättsbiträde skall på yrkande fastställas en i 4 § 3 mom. räntelagen (633/1982) avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter dagen för domen.

## **21 § Indrivning av ersättning genom utsökning och dröjsmålsränta**

Med stöd av ett beslut av rättshjälpsbyrån får den självriskandel som tillfaller staten, de kostnader för rättshjälpsstagaren som har betalats av statens medel men som inte hör till förmånerna enligt rättshjälp samt rättshjälpsavgiften drivas in hos rättshjälpsstagaren utan dom eller beslut på det sätt som bestäms i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961). Innan indrivningsåtgärder vidtas skall rättshjälpsbyrån ge den betalningsskyldige tillfälle att bli hörd.

Om den självriskandel som tillfaller staten eller rättshjälpsavgiften inte har betalats på förfallodagen, får på det försenade beloppet tas ut en i 4 § 1 mom. i räntelagen avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten eller en räkning har sänts till den betalningsskyldige.  
(19.12.2008/927)

2 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

Om den självriskandel som tillfaller staten eller rättshjälpsavgiften inte har betalats på förfallodagen, får på det försenade beloppet tas ut en i 4 § 3 mom.

räntelagen avsedd årlig dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten eller en räkning har sänts till den betalningsskyldige.

L om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg 367/1961 har upphävts genom L om verkställighet av skatter och avgifter 706/2007.

## **22 § Ersättningsskyldighet för rättshjälpstagarens motpart**

Om rättshjälpstagarens motpart enligt 21 kap. i rättegångsbalken, 9 kap. i lagen om rättegång i brottmål eller 13 kap. i förvaltningsprocesslagen skulle vara skyldig att helt eller delvis ersätta rättshjälpstagarens rättegångskostnader, ska motparten åläggas att på motsvarande sätt betala ersättning till staten för de kostnader i saken som det med stöd av denna lag har bestämts att ska betalas av statens medel och för det beräknade arvodet till det offentliga rättsbiträdet jämte i 4 § 1 mom. i räntelagen avsedd dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten. (19.12.2008/927)

1 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

Om rättshjälpstagarens motpart enligt 21 kap. rättegångsbalken, 9 kap. lagen om rättegång i brottmål eller 13 kap. förvaltningsprocesslagen skulle vara skyldig att helt eller delvis ersätta rättshjälpstagarens rättegångskostnader, skall motparten åläggas att på motsvarande sätt betala ersättning till staten för de kostnader i saken som det med stöd av denna lag har bestämts att skall betalas av statens medel och för det uppskattade arvodet till det offentliga rättsbiträdet jämte i 4 § 3 mom. räntelagen avsedd dröjsmålsränta, som börjar löpa en månad efter den dag då domstolens beslut om betalningsskyldigheten har funnits tillgängligt för parten.

Om rättshjälp har beviljats retroaktivt så att den gäller sådana kostnader som rättshjälpstagarens motpart genom en lagakraftvunnen dom av en lägre rättsinstans har ålagts att betala till rättshjälpstagaren som ersättning för rättegångskostnader, övergår rätten till de utdömda rättegångskostnaderna på staten till en del som motsvarar vad som betalas av statens medel.

Ett offentligt rättsbiträde skall ge en utredning om de åtgärder han eller hon har vidtagit i saken och de kostnader som åtgärderna har förorsakat.

## **23 § Rättshjälp i ett ärende som behandlas utomlands**

I ett ärende som behandlas utomlands omfattar rättshjälpen allmän juridisk rådgivning.

För ett ärende som behandlas utomlands kan justitieministeriet av särskilt vägande skäl bevilja en mera omfattande rättshjälp än vad som avses i 1 mom. I dessa ärenden bestämmer justitieministeriet de nödvändiga arvoden och ersättningar som skall betalas av statens medel.

Genom förordning av justitieministeriet kan bestämmas om maximibeloppet av den rättshjälp som lämnas i ärenden som behandlas utomlands samt om avfattandet av och innehållet i en ansökan om rättshjälp.

## 4 KAP

### Ändringssökande

#### 24 § Prövning i domstol av rättshjälpsbyråns beslut

Ett beslut som rättshjälpsbyrån har fattat med stöd av denna lag får föras till domstol för prövning (*begäran om avgörande*). Begäran om avgörande ska framställas inom 30 dagar från delfåendet av rättshjälpsbyråns beslut, dock innan avgörandet i huvudsaken har vunnit laga kraft. Begäran om avgörande ska tillställas den rättshjälpsbyrå som har fattat beslutet. Begäran ska framställas skriftligen och i den ska det uppges det beslut av rättshjälpsbyrån som begäran gäller samt till vilka delar och på vilken grund sökanden är missnöjd med beslutet. (19.12.2008/927)

1 mom. har ändrats genom L 927/2008, som träder i kraft 1.12.2009. Den tidigare formen lyder:

Ett beslut som rättshjälpsbyrån har fattat med stöd av denna lag får föras till domstol för prövning (*begäran om avgörande*). Begäran om avgörande skall framställas inom 30 dagar från delfåendet av rättshjälpsbyråns beslut. I ett ärende som behandlas i domstol kan begäran om avgörande dock framställas ända till dess att avgörandet i huvudsaken har vunnit laga kraft. Begäran om avgörande skall tillställas den rättshjälpsbyrå som har fattat beslutet. Begäran skall framställas skriftligen och i den skall uppges det beslut av rättshjälpsbyrån som begäran gäller samt till vilka delar och på vilken grund sökanden är missnöjd med beslutet.

Rättshjälpsbyrån skall utan dröjsmål sända begäran om avgörande för prövning till den domstol där huvudsaken behandlas eller till vars behörighet det hör att pröva huvudsaken. Om behandlingen av huvudsaken i domstolen har avslutats och tiden för sökande av ändring inte har gått ut, skall begäran om avgörande tillställas den domstol som sist har behandlat saken. Om rättshjälpsbeslutet gäller ett ärende som inte kan föras till domstol eller ett ärende i fråga om vilket beslutet överklagas direkt hos högsta förvaltningsdomstolen, skall begäran om avgörande tillställas den förvaltningsdomstol inom vars domkrets den rättshjälpsbyrå som har fattat rättshjälpsbeslutet finns. Den domstol till vilken rättshjälpsbyrån har riktat begäran om avgörande är behörig att pröva saken.

I beslut som rättshjälpsbyrån har fattat med stöd av denna lag får ändring inte sökas genom besvär, om inte något annat bestäms i någon annan lag.

## 25 § Självrättelse vid rättshjälpsbyrån

Rättshjälpsbyrån kan själv rätta ett beslut som den har fattat, om en i 24 § avsedd begäran om avgörande ger anledning till det.

Den sökande som framställt begäran om avgörande skall genast informeras om rättelsebeslutet. Beslutet kan sändas till sökanden på det sätt som nämns i 11 § 1 mom.

## 26 § Ändringssökande

I ett beslut som en domstol har fattat med stöd av denna lag får ändring sökas genom besvär i samband med huvudsaken eller, om beslutet har fattats innan huvudsaken har avgjorts, genom särskilda besvär med iakttagande av vad som bestäms om sökande av ändring i huvudsaken.

Om ett beslut av en förvaltningsdomstol gäller lämnande av rättshjälp i ett ärende som inte kan föras till domstol eller i ett ärende i fråga om vilket beslutet överklagas direkt hos högsta förvaltningsdomstolen, får ändring i rättshjälpsbeslutet sökas endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Grunderna för beviljande av besvärstillstånd är följande:

- 1) det är för lagens tillämpning i andra liknande fall eller för en enhetlig rättspraxis av vikt att ärendet avgörs av högsta förvaltningsdomstolen,
- 2) det finns särskilda skäl för högsta förvaltningsdomstolen att avgöra ärendet på grund av att i ärendet skett ett uppenbart fel, eller
- 3) det finns vägande ekonomiska eller andra skäl för att bevilja besvärstillstånd.

## 27 § Behandling i domstolen

Domstolen skall i brådskande ordning behandla ett ärende som gäller beviljande eller ändring av rättshjälp eller rättshjälpens upphörande och som inte avgörs i samband med huvudsaken. Vid behandlingen av ett ärende som gäller rättshjälp och som inte avgörs i samband med huvudsaken iakttas i tingsrätten i tillämpliga delar vad som bestäms om behandling av ansökningsärenden och i en förvaltningsdomstol samt i försäkringsdomstolen i tillämpliga delar vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

Tingsrätten, förvaltningsdomstolen och försäkringsdomstolen kan avgöra ett ärende som gäller rättshjälp också i en sammansättning med en lagfaren domare. Om sökanden inte är närvarande när beslutet ges och sökandet av ändring förutsätter missnöjesanmälan, skall sökanden i god tid innan beslutet ges skriftligen underrättas om vilken dag beslutet kommer att ges, om ärendet inte avgörs i enlighet med begäran.

## 5 KAP

### Särskilda bestämmelser

#### 28 § Åtgärder i samband med att en ansökan om rättshjälp avslås

Om rättshjälpsbyrån har avslagit en ansökan om rättshjälp och beslutet har förts till domstol för prövning, skall ett offentligt rättsbiträde på begäran av rättshjälpsökanden sörja för de åtgärder som är nödvändiga för att bevara sökandens rättigheter tills saken har avgjorts i domstolen. Om domstolen inte ändrar rättshjälpsbyråns beslut, tas hos sökanden ut en ersättning för de vidtagna åtgärderna. Ersättningen eller en del av den kan tas ut i förskott.

#### 28 a § (19.11.2004/972) Översändande av ansökningar om rättshjälp mellan medlemsstater i Europeiska unionen

Rättshjälpsbyråerna kan vara sådana översändande och mottagande myndigheter som avses i rådets direktiv 2003/8/EG om förbättring av möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister genom fastställande av gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister. Genom förordning av statsrådet anges vilka rättshjälpsbyråer som skall ha hand om dessa uppgifter. Också justitieministeriet är en i direktivet avsedd översändande myndighet i ärenden som närmare anges genom förordning av statsrådet.

En översändande myndighet som avses i 1 mom. skall kostnadsfritt bistå den som ansöker om rättshjälp i att få fram alla de kompletterande handlingar som är nödvändiga för att ansökan om rättshjälp skall kunna prövas samt översättningar av ansökan och kompletterande handlingar. Kostnaderna för översättning betalas av statens medel.

Den översändande myndigheten skall översända ansökan till den behöriga mottagande myndigheten i den andra medlemsstaten senast 15 dagar efter det att myndigheten har mottagit en vederbörligen gjord ansökan och kompletterande handlingar samt vid behov översättningar av dem. Den översändande myndigheten får dock vägra översända en ansökan som är uppenbart ogrundad eller faller utanför tillämpningsområdet för direktivet enligt 1 mom.

Statsrådet kan genom förordning utfärda närmare bestämmelser om förfarandet vid översändande och mottagande av ansökningar om rättshjälp enligt denna paragraf. Genom förordning av statsrådet bestäms också på vilka andra språk än finska eller svenska en ansökan om rättshjälp kan lämnas in till en sådan mottagande myndighet som avses i 1 mom.

#### 29 § Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning av justitieministeriet.

### **30 § Ikraftträdande**

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2002.

Genom denna lag upphävs lagen den 2 februari 1973 om fri rättegång (87/1973) jämte ändringar och lagen den 6 februari 1998 om allmän rättshjälp (104/1998).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

### **31 § Övergångsbestämmelser**

Beträffande vad som i någon annan lag bestäms om lagen om fri rättegång eller lagen om allmän rättshjälp skall i stället i tillämpliga delar iakttas vad som föreskrivs i denna lag.

På ett ärende i vilket fri rättegång har beviljats innan denna lag träder i kraft skall tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

På ett ärende i vilket allmän rättshjälp har beviljats innan denna lag träder i kraft skall tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

RP 82/2001, LaUB 22/2001, RSv 182/2001

### **Ikraftträdelsestadganden:**

#### **19.11.2004/972:**

Denna lag träder i kraft den 30 november 2004.

RP 180/2004, LaUB 9/2004, RSv 151/2004, Rådets direktiv 2003/8/EG (32003L0008); EGT nr L 26, 31.1.2003, s. 41

#### **19.12.2008/927:**

Denna lag träder i kraft den 1 december 2009.

På rättshjälp som beviljats före lagens ikraftträdande tillämpas 3 § i dess lydelse vid denna lags ikraftträdande. På sådan rättshjälp tillämpas inte 3 b §.

På rättshjälp som någon ansökt om före denna lags ikraftträdande, tillämpas 13 § i dess lydelse vid denna lags ikraftträdande.

RP 103/2008, LaUB 12/2008, RSv 142/2008